

Erfgoedwandeling - lange route zuid

Transcriptie audiofragmenten

Dorpsplein

Volgens het waargebeurde verhaal hadden de lokale boeren weet van legers die op komst waren in juli van het jaar 1603. Er waren muiters die zich in het kasteel van Hoogstraten verschansten en die verdreven moesten worden.

Het koren van de boeren op het veld was ondertussen klaar om geoogst te worden. Maar als die duizenden soldaten straks de baan langs de Sonseide en Kleine Gammel naar Hoogstraten zouden passeren, dan was dat graan absoluut niet veilig. De boeren spraken met elkaar af wat ze konden doen. Hun geheime plan ging van deur tot deur. Iedereen zou helpen om het koren te redden.

Terwijl het overal krioelde van de soldaten met geweren en munitie slopen de boeren, boerinnen, knechten en meiden bij valavond naar de velden. In het donker begonnen ze met sikkelen en zeis het graan te pikken. Ze bonden het in schoven en met paard en wagen vervoerden ze het in alle stilte naar het dorp. Daar maakten ze plaats op het kerkhof. Dat was immers heilige grond, waar de soldaten toch wel zeker zouden wegblijven...

In het donker werden de schoven, die normaal op het veld blijven staan om verder te rijpen, opgesteld. Ondertussen begon het te dauwen; het graan werd terug vochtig van de nacht. Goed was dat niet, maar de boeren hoopten toch het broodnodige graan voor de winter te redden.

Maar een deel van het graan werd desondanks meegenomen door de legers. Het overgebleven deel op het kerkhof kon gered worden - voorlopig - maar door de aanhoudende regen begon het graan te kiemen... en alles was verloren.

Hoeve Cools met private melkerij

In het jaar 1888 bouwde de industrieel August Cools een moderne melkerij in deze hoeve. In de stal stonden zes melkkoeien en drie kalveren. Een hygiënische kelder, ver van stal en keuken, diende uitsluitend voor de melkerij. De ruimte was ongeveer 12 m² groot. Langs de wanden was een grote waterbak gemetst, waarin vertinde koelvatens stonden. Daarnaast stond de afkoeler, die zijn water kreeg via een houten bak die boven aan de wand was vastgemaakt. In de koelbak hing een thermometer. Als de temperatuur van het koelwater boven de 13 graden steeg, liep het water langs een buis weg.

Het werk in de melkerij gebeurde in het halfduister, want te veel licht was nadelig voor de room en boter. Telkens als er een koe gemolken was, werd de melk naar de kelder gebracht en afgekoeld. Na zeven melkbeurten werd er geboterd. De room mocht niet langer dan drie dagen bewaard worden. Om de room de juiste warmte voor het boteren te geven, werd hij in een vat gegoten waarin zich een koperen spiraal bevond. Door de spiraal liep warm water. Het boteren gebeurde met een Deense boterkarn, met thermometer. Al het werk, van het voederen van de dieren tot de afwerking van de boter, werd gedaan door één vrouw.

Kapel Sint-Jozef

Door de bouw van nieuwe steenfabrieken kwamen hier steeds meer mensen wonen. De nieuwe gemeenschap had nood aan een kapel, die werd opgetrokken in een schuur op de Stevennekens, links achter het terrein van het Sas. In deze 'noodkapel' werd de mis opgedragen.

Toen de parochiekerk klaar was, in 1909, was de noodkapel niet meer nodig. De gelovigen wilden echter de herinnering aan vroeger bewaren en daarom bouwden ze deze kleine kapel. Het kleine altaar binnenin stond eerst in de noodkapel op de Stevennekens. Het beeld is van Sint Jozef, de patroonheilige van de parochie.

Kerkdreef en mestpacht

Voor de parochie Sint-Jozef een woongemeenschap was, werd hier geëxperimenteerd met nieuwe landbouwmethodes. De industrieel Cools was in het bezit van enorme lappen grond langs het kanaal, maar niet alle grond was geschikt om klei te winnen. Antwerpen kocht in 1893 hier in de omgeving 550 ha grond, om het probleem van het teveel aan mest in de stad, vooral van paarden, aan te pakken. Er werden grote, rechthoekige percelen aangelegd. De heidegrond werd omgespit en op de nieuwe velden werden dikke lagen stadsmest gelegd. Die werd met zeilschepen over het kanaal aangevoerd. De bemesting mocht een jaar versterven, daarna begon men allerlei planten te winnen, met veel succes en zelfs mooie landbouwprizen als resultaat. De boeren werden wakker geschud en snel wilden ze ook mest voor hun velden.

Ontploffte bunker Zuiderdijk

Het was 21 september 1944 en de Duitsers hier hadden in de gaten dat de geallieerden op komst waren. Op deze plaats stond een grote bunker. De Duitse soldaten vreesden dat die tegen hen zou worden gebruikt, dus besloten ze het bouwwerk te laten ontploffen. Dichtbij stond de woning van de familie Peeraer. De Duitsers verwittigden de bewoners van het huis dat ze zich in veiligheid moesten brengen, want het zou er gaan knallen. De familie Peeraer besloot met tegenzin hun belangrijkste bezittingen te verzamelen en onder te brengen in een steenfabriek een eindje van het kanaal. Daar zouden ze wachten tot na de ontploffing. De man in het gezin wilde nog teruggaan om meer voorwerpen op te halen, maar het was al te laat. Een enorme knal en de betonnen bunker spatte in stukken uiteen. Toen de rook en stofwolken verdwenen waren, zocht Peeraer naar zijn huis. Het was samen met de bunker totaal vernield en het gezin moest elders een onderkomen zoeken.

Hof ter Looi

Hof ter Looi werd gebouwd door de familie Cools, een familie van rijke industriëlen uit Lier. Bij het graven van het kanaal zagen zij hier geweldige mogelijkheden. De waterweg kon als transportlijn dienen voor steen uit nog op te richten steenbakkerijen. De familie kocht dan ook enorme stukken goedkope heidegrond op en bouwde er steenfabrieken. Die brachten veel geld in het laatje en daardoor werd de bouw van het hof mogelijk.

De familie Cools was ook actief in de politiek en deed op sociaal vlak veel voor de gemeenschap. Vooral de zoon, senator Cools, viel daarbij op. De stichting van de parochie Sint-Jozef, de stichting van de coöperatieve melkerij in het dorp, de stichting van de meisjesschool, van de Landelijke Gilde... Het waren allemaal belangrijke verwezenlijkingen door een familie die Rijkevorsel grondig van aanschijn deed veranderen.

Kruispad

De naam Kruispad staat net als de Smeel al in 1469 in de boeken. In oude teksten wordt het pad gewoonlijk de Kruisweg genoemd. In 1502 werd er zelfs gesproken van de Soeten Cruyswech. Het Kruispad was mogelijk een belangrijke weg om vanuit het Looi met graan tot bij de windmolen in de Molenstraat te geraken.

Misschien is de naam verbonden met de Kruisprocessie, die gewoonlijk in mei op de zogenoemde 'kruisdagen' - dat zijn de drie dagen voor Hemelvaartsdag - gehouden wordt. Hier gingen de mensen al biddend en zingend in processie door de velden. Eeuwenlang was het de bedoeling om een goede oogst af te smeken en onheil of tegenslag af te wenden. Tijdens een van de drie dagen ging de processie tot op de Oude Baan en dan kruisten de gelovigen op de terugweg naar de kerk de Kruisweg. De religieuze wandeling werd afgeschaft in 1969.